

Research Article

The Process of Girls' Education to Accept Gender Roles in the School Educational System with an Approach to the Ideas of Āyatollāh Khāmene'i¹

Mehboube Pourmohammadi Mahonaki

MA, Hadith Sciences, Non-Profit University of Quran and Hadith, Qom, Iran
(Corresponding author). hamed.ghavam1233@gmail.com

Hamed Ghavam

Fourth level, Qom seminary, Qom, Iran. mah_171@yahoo.com

Abstract

The purpose of the present study is to review the process of girls' education to accept gender roles in the school educational system with an approach on the ideas of Āyatollāh Khāmene'i. The research method is descriptive-analytic and according to the results, the necessity of skill learning to play female gender roles in the school educational system is undeniable; therefore, schools ought to consider girls' gender education as one of the most important goals in their agenda. Preparation to accept gender roles is not feasible merely through explanation, justification, and curricular courses, but rather the process of education should be arranged with the cooperation of families at school so that the girls by the end of their school and the start of their youth would have become mentally and physically ready and capable to accept their roles by the essential skills they learned at school. The procedure of teaching some skills should start from the elementary school and for some other skills, it should begin from the secondary school and be stabilized therein.

Keywords: Gender Education, Woman Identity, Girls, Āyatollāh Khāmene'i, Gender Roles, School Educational System.

1. Received: 2022/05/26 ; Revision: 2022/08/11 ; Accepted: 2022/09/06 ; Published online: 2022/09/24

DOI: 10.22034/riet.2022.12522.1136

© the authors

<http://tarbiatmaaref.cfu.ac.ir/>

Publisher: Farhangian university

فرایند تربیت دختران در جهت پذیرش نقش‌های جنسیتی در نظام تربیت مدرسه‌ای با نگاهی به آراء و اندیشه‌های آیت‌الله خامنه‌ای^۱

محبوبه پورمحمدی ماهونکی

کارشناسی ارشد، علوم حدیث، دانشگاه غیرانتفاعی قرآن و حدیث، قم، ایران (نویسنده مسئول).
hamed.ghavam1233@gmail.com

حامد قوام

سطح چهار، حوزه علمیه قم، قم، ایران. mah_171@yahoo.com

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی فرایند تربیت دختران در جهت پذیرش نقش‌های جنسیتی در نظام تربیت مدرسه‌ای با نگاهی به آراء و اندیشه‌های آیت‌الله خامنه‌ای است. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی بوده و براساس نتایج بدست آمده که ضرورت مهارت‌آموزی برای ایفای نقش‌های جنسیتی دختران در نظام تربیت مدرسه‌ای، بر کسی پوشیده نیست و لذا مدرسه باید تربیت جنسیتی دختران را به عنوان اهم اهداف خود تعریف نماید. آمادگی برای پذیرش نقش‌ها تنها با تبیین و توجیه و ارائه واحدهای درسی امکان‌پذیر نیست، بلکه فرایند تربیت در مدرسه و با مشارکت خانواده باید به گونه‌ای طراحی شود که دختران در پایان دوره مدرسه و همزمان با آغاز جوانی، برای پذیرش نقش‌های خود از لحاظ روحی آماده و از لحاظ جسمی توانمند بوده و مهارت‌های لازم را کسب کرده باشند. این فرایند در برخی مهارت‌ها از دوره دبستان، و در برخی دیگر، از دوره متوسطه باید آغاز و تثبیت شود.

کلیدواژه‌ها: تربیت جنسیتی، هویت زن، دختران، آیت‌الله خامنه‌ای، نقش‌های جنسیتی، نظام تربیت مدرسه‌ای.

۱. مقدمه

در نظام آموزش و پرورش رسمی فعلی بدون توجه به این حقیقت که، نقش‌های خانوادگی و حتی اجتماعی دو جنس زن و مرد مختلف است، دختران و پسران دانش‌آموز با محتوای آموزشی و با روش‌های یکسان تربیت می‌شوند، به عبارتی در این نظام نه دختران زنانه تربیت می‌شوند و نه پسران مردانه. اما آیا در نظام تربیت دینی اهداف و شیوه‌های تربیت دختران و پسران، یکسان است؟^۱ قبل از پاسخ به این سوال ابتدا باید به چند نکته توجه شود:

الف) تفاوت جسمی و روحی تکوینی بین زن و مرد وجود دارد: برای نمونه آیه «نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَّكُمْ فَأَتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُلَاقُوهُ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ» (بقره، ۲۲۳)؛ صراحتاً بیان می‌فرماید که کارکرد تکوینی زن با مرد متفاوت است، زن به منزله کشتزار است که دانه را در درون خود پرورش می‌دهد.

ب) در نظام احسن، نقش‌های زنانه و مردانه و به عبارتی کارکردهای جنسیتی متفاوت و با توجه به تفاوت‌ها و خصوصیت‌های تکوینی، تعریف و طراحی شده‌اند. برای نمونه آیه «الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ» (نساء، ۳۴). برای مردان نقش قوامیت و پرداخت نفقه را به دلیل تفاوت‌های موجود که البته از فضل الهی است، تعریف کرده است.

لذا، تربیت دینی زمانی تحقق پیدا می‌کند که اهداف و ابزار تربیت متناسب و هماهنگ با تفاوت‌ها و خصوصیت‌های تکوینی بوده و افراد را برای پذیرش نقش‌های فردی، اجتماعی، خانوادگی و... که دین برای آن‌ها تعریف کرده، رشد داده و هدایت نموده و آماده سازد.

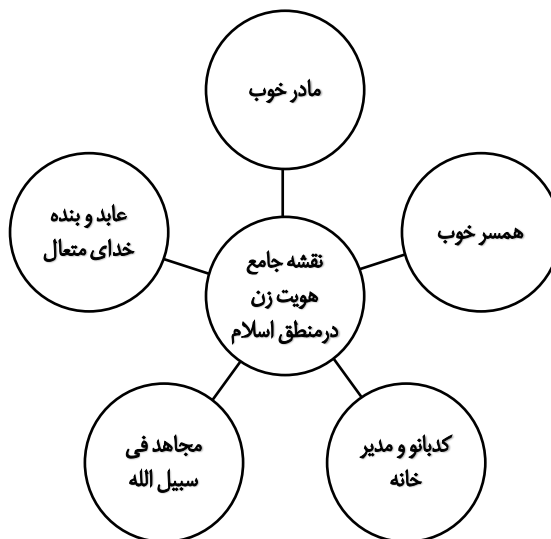
در سال‌های اخیر موضوع تربیت جنسیتی در ابعاد مختلف مورد توجه پژوهشگران عرصه تعلیم و تربیت قرار گرفته که از جمله مهم‌ترین این پژوهش‌ها می‌توان به کتاب «جایگاه خانواده و جنسیت در نظام تربیت رسمی» اثر محمدرضا زیبایی‌نژاد، و مقاله «بازخوانی دیدگاه پژوهشگران معاصر به تعلیم و تربیت مبتنی بر جنسیت: مدل تناسب، تعادل و تکمیل» اثر سیده فاطمه موسوی اشاره کرد؛ و از طرفی نیز تاثیر تفاوت‌های جنسیتی در اهداف و شیوه‌های آموزش و پرورش مورد توجه مدیران ارشد آموزش و پرورش قرار گرفته و در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نیز توجه بیشتر به تفاوت‌های فردی، به ویژه هویت جنسیتی دانش‌آموزان مورد تاکید و تصریح قرار گرفته است (سند تحول بنیادین آموزش و

۱. رجوع کنید به: زیبایی‌نژاد، ۱۳۹۱، ص ۹۳-۱۲۰.

پرورش، ۱۳۹۰، شورای عالی انقلاب فرهنگی)^۱. اما متأسفانه تنها در برخی محتواهای آموزشی از جمله کتاب مدیریت خانواده و سبک زندگی پایه دوازدهم، تفاوت محتوایی برای دختران و پسران در نظر گرفته شده است. بی‌شک تنها چند کتاب خاص در طول ۱۲ سال نمی‌تواند تربیت جنسیتی را در مدرسه محقق سازد و لزوماً نیاز به آموزش‌های مهارتی ویژه جهت آمادگی پذیرش نقش‌های جنسیتی به ویژه برای دختران، در طول سال‌های تحصیلی وجود دارد.

۲. نقش‌های جنسیتی دختران با نگاهی به آراء و اندیشه‌های آیت‌الله خامنه‌ای

زنان مسلمان ایرانی در طول تاریخ همواره نقش‌های اجتماعی و خانوادگی را به طور همزمان برعهده گرفته‌اند، برخی از این نقش‌ها، نقش‌های خاص جنسیتی است و برخی نقش‌هایی مشترک با مردان. آیت‌الله خامنه‌ای نقشه جامع هویت زن در منطق اسلام را چنین تبیین نموده‌اند: «مادر خوب، همسر خوب، مجاهد فی سبیل الله، در عین حال کدبانو، مدیر خانه، و در عین حال عابد و بنده خدای متعال» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۹/۱۱/۱۵).

شکل ۱- نقشه جامع هویت زن در منطق اسلام

بی‌تردید این تعریف که به تصریح ایشان برگرفته از شخصیت حضرت زهرا(س) بزرگ‌ترین الگوی

۱. راهکار ۱-۱؛ بنده هـ (توجه بیشتر به تفاوت‌های فردی به ویژه هویت جنسیتی دانش‌آموزان ...)

زنان دو عالم است، تعریف کامل و جامعی از زن مسلمان است. لذا، اساس و پایه در تربیت دختران در نظام مدرسه‌ای بر مبنای همین الگوی متعالی تعریف شده است. البته از این پنج شاخصه، دو شاخصه عبادت و جهاد، در دختران و پسران مشترک است، اگرچه مصادیق و تعاریف متفاوتی برای دختران و پسران دارد، اما به هر حال مختص دختران نیست؛ سه شاخصه کدبانوگری، مادری و همسری، مخصوص دختران و زنان جامعه است و باید برای نهادینه‌سازی و مهارت‌آموزی دختران در جهت رشد و تعالی این سه بعد وجودی ایشان، برنامه خاص و ویژه‌ای در نظام تربیت مدرسه‌ای در نظر گرفته شود.

۳. گام‌های عملیاتی تربیت جنسیتی در نظام تربیت مدرسه‌ای

برای اینکه دختران جوان در پایان تحصیلات مدرسه، براساس این الگوی جامع تربیت شده باشند، چه مرحله‌ی نیاز به پیگیری و برنامه‌ریزی دارد؟ به نظر می‌رسد تعریف سه گام زیر برای تحقق این هدف منطقی باشد:

گام اول: یکسان‌سازی ارزش‌ها در خانواده و مدرسه،

گام دوم: تثبیت ارزش‌ها در دانش‌آموزان،

گام سوم: تربیت همسو با نظام ارزشی.

۳-۱. یکسان‌سازی ارزش‌ها در خانواده و مدرسه

دوگانگی ارزش‌ها همچون دوگانگی شیوه‌ها، از بزرگ‌ترین آسیب‌های تربیتی در نظام آموزش مدرسه‌ای است، این موضوع با یک مثال شرح داده می‌شود تا به صورت ملموس‌تری تبیین شود: چند دختر جوان (دانش‌آموز پایه یازدهم) از خانواده‌های متدین و سطح بالای اجتماعی را تصور کنید:

● **دختر اول:** دو خواهر و برادر کوچک‌تر دارد و مادرش شاغل است، او علاوه بر مراقبت از فرزندان خانواده، مسئولیت طبخ شام و نظافت منزل را در کنار درسش به عهده دارد، نمرات درسی او متوسط است، اما وظایفی که در منزل به او محول شده را به خوبی و با رغبت انجام می‌دهد.

● **دختر دوم:** تک فرزند خانواده و مادرش خانه‌دار است، به خاطر خدمات مادر در داخل خانواده، او در منزل هیچ وظیفه‌ای ندارد و فقط خدمات می‌گیرد و درس می‌خواند، نمرات درسی او عالی است.

● **دختر سوم:** سه خواهر و برادر بزرگ‌تر دارد، و پدر و مادرش مسن هستند، او به تازگی عقد کرده و کمی دچار افت تحصیلی شده است، برای اینکه دوستانش او را تحقیر نکنند، به ناچار موضوع

ازدواجش را پنهان کرده است.

● **دختر چهارم:** در سطح کشور قهرمان ورزش‌های رزمی بوده و نمرات درسی او ضعیف است و به خاطر ورزش قهرمانی می‌گوید فعلاً امکان ازدواج ندارد.

در نگاه منطقی کدام یک از چهار دختری که معرفی شدند، به الگوی زن مسلمان نزدیک‌ترند؟ قطعاً دختری که کدبانوی خانه است و برای خواهر و برادرش مادری می‌کند، و دختری که در سن مناسب ازدواج کرده است و خود را برای زندگی زناشویی آماده می‌کند؛ اما در نظام ارزشی حاکم بر آموزش و پرورش فعلی - از آنجا که هویت دخترانه و زنانه تعریف روشن و واضحی ندارد- این دو طیف از دختران معمولاً یا توسط مدرسه نادیده گرفته می‌شوند یا مجبورند پنهان شوند.

اما کدام یک در جامعه و مدرسه تشویق و تکریم می‌شوند؟ قطعاً او که قهرمان است؛ اگرچه قصدی برای مادر و همسر شدن نداشته باشد، در سطح کشور تکریم و تشویق می‌شود و او که هنری جز هتل‌نشینی و درس خواندن ندارد، در سطح مدرسه و خویشاوندان به دلیل موفقیت‌های درسی و فارغ از سبک زندگی خود تکریم و تشویق خواهد شد.

اما آیا قهرمانی و درس خواندن برای زن ارزش است یا مادری، همسری و کدبانوگری. آیا عقیف بودن برای زن ارزش است و حکم جهاد فی سبیل الله دارد یا تمرین‌های سختی که حتی با تکوین زن سنخیتی ندارد، آن هم در فضای مردانه و حتی گاهی ناسالم. بدون تعارف، ارزش‌ها در نظام حاکم مدرسه‌ای و حتی در مجموعه‌های خاص تربیتی که داعیه تربیت دینی دارند و میزبان خانواده‌هایی با سطوح بالای اجتماعی، فرهنگی و مذهبی هستند، باید به صورت منطقی بازتعریف شوند.

بنابر تبیین آیت‌الله خامنه‌ای، مادری، همسری، کدبانوگری، جهاد فی سبیل الله (که می‌تواند تحصیل و اشتغال در رشته‌هایی مختص زنان، حسن خانه‌داری و شوهرداری، صبر بر مصائب و مشکلات زندگی، صبر بر اخلاق و سخت‌گیری همسر و... برای دختران تعریف شود) و عبادت و بندگی خداوند (که می‌تواند ساختن فضای معنوی و اخلاقی در خانواده و تربیت معنوی و اخلاقی خود، فرزندان، همسر و نزدیکان تعریف شود) ارزش‌هایی است که باید ابتدا برای تمامی عوامل آموزشی و تربیتی مدرسه و همین‌طور خانواده‌ها تبیین شود. به عنوان مثال برای دختری که مادرش از کار منزل گله می‌کند، نمی‌توان کار منزل را به عنوان یک ارزش و جهاد فی سبیل الله تعریف کرد، در این مورد اول باید تکلیف مادر با کار منزل روشن شود و سپس دختر.

برای دختری که در خانواده به سمت ازدواج دیرهنگام و یا مجرد تشویق شده یا حتی از ازدواج به

موقع نهی می‌شود و تنها موظف است به تحصیلات دانشگاهی فکر کند، نمی‌توان از لذت مادری سخنی گفت، بلکه باید ابتدا برای خانواده او ارزش‌ها بازتعریف شده و سپس به دانش‌آموز برنامه عملیاتی داده شود.

لذا، گام اول یعنی یکسان‌سازی ارزش‌ها باید برای دو طیف اولیای مدرسه و خانواده برنامه‌ریزی شود؛ یعنی:

- ابتدا مدیران، معاونین و معلمین و تمامی عوامل اجرایی، آموزشی و تربیتی مدرسه، نقشه درستی از هویت زن مسلمان در ذهن بسازند و برای تحقق این نقشه و هویت‌سازی درست در دانش‌آموزان خود برنامه‌ریزی و هدف‌گذاری نمایند که این مهم با دوره‌های توجیهی و مهارتی ضمن خدمت تا حدودی قابل تحقق خواهد بود.

اگرچه مرتبه بالاتری از نظام‌سازی ارزشی مربوط به سبک زندگی عوامل انسانی تربیت مدرسه‌ای می‌شود، یعنی خود ایشان پیشگام در هویت‌سازی برای خود باشند؛ به عبارتی معلمی که خود تمایلی به ازدواج یا فرزندآوری ندارد، به سختی می‌تواند در تربیت جنسیتی دختران در مدرسه موفق باشد.

و سپس:

- اولیای دانش‌آموزان اهداف و برنامه‌های مدرسه را بپذیرند و با مدرسه همکاری لازم را در جهت تربیت صحیح فرزندان خود داشته باشند، که این امر مهم نیز با جلسات آموزش خانواده هدف‌مند و توجیه و آموزش اولیاء تا حدودی به واقعیت نزدیک خواهد شد.

در مرحله بالاتر با جلسات مشاوره خانوادگی، سطح زندگی خانوادگی و توانمندی مادران خانواده ارتقاء یابد تا الگوسازی عملی در خانواده برای دختران اتفاق بیافتد.

۳-۲. تثبیت ارزش‌ها در دانش‌آموزان

بی‌شک اگر خانواده و مدرسه برای دختران، نظام ارزشی تعریف و تبیین نکنند، رسانه‌ها و منابع غیررسمی و فاقد صلاحیت، دست به تعریف نظام ضد ارزشی زده و آن را در جان و دل دختران به عنوان ارزش‌هایی اصیل و مطلوب نهادینه خواهند ساخت.

لذا، مهم‌ترین گام در تربیت دختران، بازتعریف ارزش‌ها و تبیین هویت زن مسلمان در نگاه دختران جامعه است. در مواجهه با دخترانی که در هیاهوی رسانه‌ها، گاهی مهمان‌داری هواپیما، کار در معدن و نیروگاه‌ها و کارخانه‌ها و... را مشاغل رویایی و مطلوب، و مادری را کاری دست و پاگیر و منافی آزادی می‌دانند، کار سختی در پیش است؛ اما شاید کوتاهی از خانواده و مدرسه بوده که از کودکی لذت

کدبانوگری، مادری، تکیه کردن به همسر و تحمل سختی‌ها و محدودیت‌ها، به امید رضای الهی را به ایشان نچشانده‌اند.

به هر حال دختر دانش‌آموز، از کودکی باید در فضایی قرار بگیرد که زنانگی را برای خود ارزش دانسته و برای حفظ ارزش‌های زنانه و هویت زنانه خود، مجاهدانه تلاش کند. این امر مهم بیش از هر چیز به فرهنگ‌سازی عمومی در بین دختران نیاز دارد، که علاوه بر خانه و مدرسه، همراهی رسانه‌ها به ویژه رسانه‌های ملی، و شبکه‌های اجتماعی را نیاز دارد.

۳-۳. تربیت همسو با نظام ارزشی

این گام، گام عملیاتی در تربیت دختران است و باید برای هر یک از نقش‌های تعریف شده در نقشه جامع هویتی از دوره دبستان تا دبیرستان، برنامه عملیاتی تعریف شود. در این بخش سرفصل مهارت‌های مورد نیاز جهت رشد همزمان تمامی ابعاد وجودی دختران در مقاطع مختلف تحصیلی به صورت خلاصه تعریف می‌شود:

۳-۳-۱. آمادگی برای پذیرش نقش همسری

تشکیل خانواده و پذیرش نقش همسری، بعد دیگری از هویت زنانه را تشکیل می‌دهد. متأسفانه امروزه به دلایل مختلف، ازدواج دختران و پسران با نشاط و جوان به تأخیر افتاده و ازدواج به زمانی موکول می‌شود که - اگر بپذیریم جوانان آلوده به انواع گناهان جسمی و روحی نشده‌اند - شخصیت دختران و پسران شکل گرفته و انعطاف لازم برای پذیرش شرایط جدید را ندارند و پس از ازدواج به دلیل نداشتن مهارت‌های ارتباطی لازم دچار مشکلات فراوان می‌شوند.

ازدواج و پذیرش نقش همسری در تربیت دینی باید برای دختران نوجوان و جوان مصداقی از جهاد فی سبیل‌الله و مرتبه‌ای از ولایت‌پذیری و عبودیت تعریف شود که جهاد زن حسن همسرمداری است. آیت‌الله خامنه‌ای در توضیح این روایت گفته‌اند: «هر تلاشی که یک مرد در میدان‌های مختلف انجام می‌دهد، به میزان زیادی مرهون همکاری، همراهی، صبر و سازگاری همسر اوست؛ همیشه همین‌طور بوده است. فرموده‌اند: «و جهاد المرأة حسن التبعل». حسن التبعل یعنی چه؟ عده‌ای خیال می‌کنند جهاد زن این است که فقط وسایل راحتی مرد را فراهم کند. حسن تبعل فقط این نیست؛ این جهاد نیست؛ جهاد این است که زنان مبارز، مؤمن و فداکار وقتی شوهرهایشان مسئولیت‌های سنگینی دارند، بار آن سنگینی به میزان زیادی روی دوش آنها می‌افتد. شماها مأموریت دارید. خدمات شما همین‌طور است. وقتی مرد خسته می‌شود، اثر خستگی او در خانه ظاهر می‌شود. وقتی به خانه می‌آید، خسته،

کوفته و گاهی بد اخلاق است و این بداخلاق و خستگی و بی‌حوصلگی ناشی از محیط کار، به داخل خانه منعکس می‌شود. حالا این خانم اگر بخواهد جهاد بکند، جهاد او این است که با این زحمت‌ها بسازد و آنها را برای خدا تحمل کند؛ این می‌شود حسن التبعل» (بانکی‌پور فرد، ۱۳۹۳، ج ۳، ص ۵۸).

از طرفی در اسلام مناسب‌ترین سن ازدواج مقارن با بلوغ تعریف شده است؛ اما متأسفانه نظام آموزشی حاکم، خود بزرگ‌ترین مانع در برابر ازدواج به‌هنگام به‌شمار می‌رود. در این نظام نه‌تنها دختران در سنین مناسب آموزش‌های لازم را نمی‌بینند و اصولاً آمادگی پذیرش این نقش مهم را در زندگی پیدا نمی‌کنند، بلکه به دلیل اینکه در نظام ارزشی موجود مدارس، برای تحصیلات و شغل اجتماعی ارزشی بیش از ازدواج، همسر داری و فرزندپروری بازتعریف شده است، لذا، دختران جوان و نوجوان در عین احساس نیاز به همسر و آرامش ناشی از ازدواج، یا این میل را در خود سرکوب کرده و به مشغله‌های دیگر روی می‌آورند و یا از راه نادرست پاسخ خواهند داد. اما در تربیت اصولی بر مبنای دین، تربیت دختران به گونه‌ای باید باشد که از آغاز سنین بلوغ فرایند آمادگی برای ازدواج آغاز شده و تا پایان دوران مدرسه تا حد مناسبی شکل گرفته باشد.

۳-۲. آموزش مهارت‌های مدیریت خانه و کدبانویی

این بُعد هویت زنان، یکی از مقدمات رشد زنان در دیگر ابعاد هویت زنانه است، مقام معظم رهبری کدبانوگری را چنین تعریف کرده‌اند: «مهم‌ترین مسئولیت زن، کدبانویی است؛ معنای کدبانویی خدمتگزاری نیست، معنایش این است که محیط خانواده را برای خانواده و برای همسر، یک محیط امن و آرام و مهربانی می‌کند؛ با مهربانی خودش، با عزتی که در خانه برای او فرض می‌شود» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۹/۲/۲۰).

این تبیین از کدبانوگری، یک نکته مهم و اساسی در خود پنهان دارد، از جمله «با عزتی که در خانه برای او فرض می‌شود»، می‌توان لزوم و ضرورت وجود یک نظام تربیتی مکمل برای پسران و مردان آینده اجتماع را برداشت کرد، که تربیت‌شدگان آن، زن را به واسطه کدبانوگری و مدیریت منزل و کارخانه، تحقیر و خسته نکنند، بلکه تکریم نموده و عزیز بدارند.

چنانکه گفته شد، در نظام آموزشی امروز، متأسفانه مدیریت خانواده، تنها در قالب یک واحد درسی در سال دوازدهم برای دختران دانش‌آموز در نظر گرفته شده است و آن هم اغلب به دلیل دغدغه کنکور در سال دوازدهم به صورت صحیح و کامل تدریس و تبیین نمی‌شود. مدیریت خانه و خانواده باید از

سال‌های کودکی، آرام و پیوسته به دختران دانش‌آموز آموزش داده شود تا به صورت بخشی از وجود آنها تثبیت گردد.

۳-۳-۳. آمادگی برای پذیرش نقش مادری

شاید بتوان گفت تکوینی‌ترین بخش هویت زن، نقش مادری است، شرایط جسمی و روحی زن بالقوه آمادگی پذیرش این نقش را دارد، که البته تثبیت و بالفعل ساختن این استعداد بالقوه نیاز به مهارت و آموزش دارد. آیت‌الله خامنه‌ای در شرح اهمیت مادری گفته‌اند: «من می‌گویم مهم‌ترین نقشی که یک زن در هر سطحی از علم و سواد و معلومات و تحقیق و معنویت می‌تواند ایفاء کند، آن نقشی است که به عنوان یک مادر و به عنوان یک همسر می‌تواند ایفاء کند؛ این از همه کارهای دیگر او مهم‌تر است؛ این، آن کاری است که غیر از زن، کس دیگری نمی‌تواند آن را انجام دهد. گیرم این زن مسئولیت مهم دیگری هم داشته باشد- داشته باشد-، اما این مسئولیت را باید مسئولیت اول و مسئولیت اصلی خودش بداند. بقای نوع بشر و رشد و بالندگی استعدادهای درونی انسان به این وابسته است؛ حفظ سلامت روحی جامعه به این وابسته است؛ سکن و آرامش و طمأنینه در مقابل بی‌قراری‌ها و بی‌تابی‌ها و تلاطم‌ها به این وابسته است؛ این را نباید فراموش کنیم» (بانکی‌پور فرد، ۱۳۹۳، ج ۳، ص ۵۳).

بنابراین، امروز مادری بیش از اینکه نیاز به مهارت و آموزش برای دختران داشته باشد، به اصلاح بینشی نیاز دارد، اگر دختران جوان جامعه ارزش مادری را درک کنند، با توجه به هماهنگی این نقش با فطرت و ساختار وجودی ایشان، این نقش را به نحو احسن ایفا خواهند نمود.

۴. مهارت‌های اصلی موردنیاز دختران برای ایفای نقش‌های جنسیتی

اینکه در مدرسه، دختران برای نقش‌های خود توجیه شوند، به تنهایی کافی نیست؛ بلکه باید برای پذیرش نقش‌ها آماده شده و مهارت‌های لازم را کسب نمایند. برای مثال اگر نیاز اصلی یک کدبانو، مهارت زمان‌بندی و مدیریت امکانات است، دختران باید از کودکی در شرایطی قرار بگیرند که در زمان‌بندی و مدیریت امکانات توانمند شده باشند و یا اگر برای مادری به صبر و احسان نیاز دارند، باید سیر تربیت به گونه‌ای باشد که دختران را صبور و محسن بسازد.

در ادامه به برخی از مهم‌ترین مهارت‌ها برای نقش‌های جنسیتی مطرح شده اشاره می‌شود و راهکارهای عملیاتی آن ارائه خواهد شد. اگرچه این مهارت‌ها تا حد زیادی باید بومی‌سازی شود و با توجه به شرایط اجتماعی و خانوادگی در شهرها و نقاط مختلف کشور می‌توان مهارت‌هایی را به این مهارت‌های پایه افزود. برای مثال مهارت‌های عمومی خانه‌داری در خانواده کشاورز متفاوت از یک

خانواده بازاری یا حوزوی تعریف می‌شود که این مهارت‌های خاص باید برای شرایط خاص دانش‌آموزان هر منطقه یا حتی مدرسه، توسط اولیای مدرسه شناسایی و برنامه‌ریزی شود.

۴-۱. مهارت مدیریت زمان

کدبانوی خانه باید زمان‌بندی درستی برای کارهای خود داشته باشد، و به علاوه بتواند برای سایر اعضای خانواده نیز برنامه‌ریزی زمانی انجام دهد، لذا از پایه اول دبستان یکی از مهم‌ترین مهارت‌هایی که باید در دختران دانش‌آموز تقویت شود، زمان‌شناسی است، شتاب‌زدگی و کندی در رفتار، هر دو آسیب‌های جدی در آینده برای دختران ایجاد خواهد کرد. یکی از مهم‌ترین پارامترها در تربیت دختران، مدیریت زمان و کنترل وقت کارهاست که از اولویت‌های اصلی برای برنامه‌ریزی تربیتی در نظر گرفته می‌شود. دخترانی که دچار شتاب‌زدگی هستند، باید بتوانند مهارت فکر کردن قبل از عمل را تقویت کنند و دخترانی که در زندگی روزمره حرکت کندی دارند، باید با تمرین‌های مهارتی، به کارهای خود سرعت بخشند. لذا، مربی و مادر باید ابتدا وضعیت دختر را در سرعت کارها بررسی کرده و با برنامه‌ریزی و تعریف فعالیت‌های مسأله‌محور، شتاب فعالیت دختران را تعدیل نمایند.

۴-۲. مهارت مدیریت استفاده از توان و علایق افراد خانواده و سایر نزدیکان

کدبانوگری به این معنا نیست که خانم خانه همه کارها را به تنهایی انجام دهد، بلکه باید بتواند از امکانات، علایق و توانایی‌های دیگران در کارهای خود بهره‌بردارد، بنابراین، تعامل با افراد خانواده، یکی دیگر از مهارت‌هایی است که باید از سنین دبستان در مدرسه تمرین کرده و مهارت آن در دختران دانش‌آموز تثبیت شود.

کارهای منزل مربوط به شخص خاصی نیست، بلکه امور مشترکی است که به همه افراد خانواده مربوط می‌شود، لذا، بانوانی که به تنهایی تلاش می‌کنند کار منزل را انجام بدهند، به قول معروف خیلی زود کم می‌آورند و لب به شکایت باز می‌کنند. یکی از خصلت‌های زنان کدبانوی قدیمی این بود که علاوه بر اعضای خانواده خود، از دوستان و همسایه‌های خود نیز کمک می‌گرفتند و این هم‌بازی، علاوه بر اینکه از انزوای کدبانوی خانه جلوگیری می‌کرد، و به او نشاط اجتماعی می‌بخشید و بهانه‌ای برای صله ارحام و تعمیق رفاقت‌ها و صمیمیت‌های زنانه ایجاد می‌نمود، بلکه از حجم کارهای روزانه کاسته و نشاط جسمی و روحی برای کدبانوی خانه به ارمغان می‌آورد. در نتیجه، تقویت روحیه کار جمعی، ارزش‌بخشی به کمک گرفتن از دیگران و کمک کردن به اعضای خانواده از سنین دبستان باید در دختران دانش‌آموز نهادینه شود.

۳-۴. مهارت مدیریت احساسات و هیجانات

یکی از بزرگ‌ترین مهارت‌های کدبانوی خانه این است که بتواند در اوج خستگی یا ناراحتی به فرزند خردسالش لبخند بزند و یا از مهمانی سرزده پذیرایی کند، یا نیازهای همسر و فرزندانش را پاسخ دهد. آموزش مهارت کنترل احساسات، در کنار ورزش‌های کوتاه برای رفع خستگی، و تغذیه مناسب، راه‌هایی برای مدیریت احساسات است. از سنین متوسطه دوره اول می‌توان مهارت‌های مدیریت احساسات را با دختران دانش‌آموز تمرین کرد. تغذیه مناسب و ورزش‌های کوتاه روزانه برای نشاط و مدیریت احساسات کمک بسزایی می‌کند، و لذا باید از دوره متوسطه اول به عنوان مهارت حفظ سلامتی، برای دختران در نظر گرفته شود.

۴-۴. مهارت مدیریت امکانات خانواده

در شرایط اقتصادی امروز، مدیریت امکانات خانواده و تبدیل امکانی به امکان دیگر، مهارت بسیار مهم و انکار نشدنی است، اینکه کدبانوی خانه بتواند با آنچه در منزل موجود است، احتیاجات خانواده را برآورده کند، در اقتصاد و آرامش خانواده نقش بسزایی دارد. البته این موضوع بیشتر یک مهارت مدیریتی است تا اجرایی؛ یعنی کدبانوی خانه باید بداند امکانات خانواده چیست و براساس آن امکانات، برنامه‌ریزی مصرفی انجام بدهد. قناعت، پرهیز از اسراف، تبدیل امکانات و... مصادیق این مدیریت هستند.

متأسفانه نسل امروز اغلب فقط از والدین، خدمات و امکانات گرفته‌اند و با این موضوع به طور کلی و اساسی بیگانه هستند. لذا، آموزش چند موضوع مهم در این بخش ضروری است:

الف) تشخیص احتیاجات ضروری از غیر آن: متأسفانه اغلب دانش‌آموزان حتی تا سنین جوانی، نمی‌توانند مسائل خود را رتبه‌بندی کرده و به ترتیب اولویت‌ها برنامه‌ریزی کنند، لذا، باید از سال‌های آغاز ورود به مدرسه و از همان هنگام خرید لوازم‌التحریر، موضوع اولویت‌بندی و طبقه‌بندی برای ایشان مطرح شده و به یک رفتار ارزشی تبدیل شود. البته این موضوع یکی از عناوینی است که همکاری کامل اولیاء را نیاز دارد و اولیاء باید توجیه شوند که تهیه کردن بی‌قید و شرط امکانات، نه تنها فرزندان را از قناعت دور کرده و به سمت اسراف و تجمل سوق می‌دهد، بلکه در ناملايمات زندگی فقدان این مهارت، بیش از هر چیز به ایشان ضربه خواهد زد.

ب) محاسبه دخل و خرج خانواده (سواد مالی): دختران دانش‌آموز باید از کودکی بتوانند برنامه‌ریزی مالی انجام دهند، و نیازهای خود را با امکانات و شرایط براساس اولویت‌ها و ضروریات پاسخ دهند.

در دوره دبستان از مدیریت «پول توجیبی» می‌توان این مهارت را آغاز کرد و در مقاطع بالاتر به صورت جدی و علمی دانش‌آموز را با آن مواجه نمود.

ج) استفاده و بهره‌برداری کامل از امکانات: امروزه بسیاری از خانواده‌ها، اگرچه در شرایط اقتصادی مناسبی نیستند، اما از آنچه دارند هم به خوبی استفاده نمی‌کنند، فراوانی داشته‌ها در اغلب موارد سبب فراموشی داشته‌ها می‌گردد. برای مثال لباسی که سال‌ها در کمد لباس است، اما استفاده نمی‌شود، مواد غذایی که مدت‌ها در فریزر می‌ماند و تاریخ مصرف آن تمام می‌شود، میوه‌هایی که دور ریخته می‌شوند، مهارت یکی از اعضای خانواده که نادیده گرفته شده و از بیرون خانواده تأمین می‌شود و یا وقت تلف شده اعضای خانواده، مصادیق کاملی از اسراف است که ناخواسته و بر اثر عدم مدیریت و نادیده گرفته شدن، رخ می‌دهد. لذا، کدبانوی خانه باید تمام امکانات خانواده اعم از مادی و معنوی را در ذهن خود داشته باشد و در مواقع لزوم بتواند از آنها بهره لازم را ببرد. بنابراین، مربی از دوره اول دبستان باید مسأله‌هایی تعریف کند تا دانش‌آموز در حین حل مسأله، مدیریت امکانات را به خوبی فراگیرد و تمرین نماید.

د) تبدیل امکانی به امکان دیگر: این موضوع یکی از بارزترین مصادیق کدبانوگری برای دختران از گذشته تا به امروز بوده است که متأسفانه با ترویج فرهنگ رفاه و تجمل، به فراموشی سپرده می‌شود. تبدیل میوه به لواشک و مربا، کوچک کردن لباس فرزند بزرگ‌تر برای فرزند کوچک، تهیه هدیه‌های دست‌ساز و خانگی، تبدیل دورهمی خانوادگی به کارگاه دست‌سازها و صدها مورد از این نمونه‌هایی که اگر کوچک هستند و نادیده گرفته می‌شوند، بلکه نقش بسیار بزرگی در اقتصاد خانواده ایفا می‌کنند. این عنوان نیز بیش از کسب مهارت، به ایجاد ذهنیت نیاز دارد، اینکه یک دختر نوجوان یا جوان هنگام مواجهه با نیازها به جای نگاه به مراکز خرید به داشته‌ها و امکانات خود بنگرد، سرمایه‌ای است که در زندگی او هرگز تمام نخواهد شد. لذا، این اصلاح نگرش باید در دوره متوسطه برای دختران شکل بگیرد و نهادینه شود.

۴-۵. مهارت‌های عمومی خانه‌داری

اگرچه کار منزل وظیفه زن نیست، اما اگر لذت خلاقیت از کودکی به دختران چشمانده شود، با میل و رغبت به کار منزل به عنوان یک کار باارزش نگاه خواهند کرد. اغلب مهارت‌های خانه‌داری مهارت‌های خلاقانه هستند که نه تنها برای دختران، بلکه در صورت آموزش صحیح برای پسران نیز جذابیت خاص خود را خواهند داشت. در ادامه تعدادی از این مهارت‌ها به ترتیب مقاطع تحصیلی جهت یادگیری

بیان می‌شود:

الف) تهیه مواد اولیه سالم: این مهارت یکی از مهم‌ترین مهارت‌های کدبانوگری است، اگرچه شاید گفته شود در زندگی آپارتمانی، امکان تهیه مایحتاج اولیه خانواده در منزل وجود ندارد، اما درک اهمیت و اولویت آن می‌تواند در مدرسه اتفاق بیافتد. برای مثال آموزش کاشت سبزیجات در باغچه‌های آپارتمانی یا کاشت قارچ و دیگر سبزیجات در انباری، کشت اکوآپونیک به کمک آکواریوم‌های خانگی، نمونه‌هایی از کار کشاورزی و تهیه سبزیجات سالم در منزل است که می‌تواند از دوره اول دبستان آموزش آن شروع شده و در دوره‌های بعدی پیگیری تخصصی‌تر شود. یا پرورش حیوانات خانگی که امروزه در بسیاری از خانواده‌ها مرسوم است، می‌تواند به سمت پرورش طیور حلال گوشت هدایت شود.

ب) آشپزی: مهم‌ترین و ضروری‌ترین مهارت کدبانوی خانه، آشپزی است، اما متأسفانه امروزه درصد زیادی از زنان و دختران جوان ما یا اقبالی به این موضع ندارند و آشپزخانه منزل‌ها تعطیل شده و جای خود را به انواع رستوران‌ها و کترینگ‌ها و غذاهای آماده داده است و یا آن دسته از زنان و دخترانی که به آشپزی علاقه دارند، اغلب، تنها به تهیه انواع کیک و دسر و در واقع آشپزی غیرضروری تمایل دارند. به نظر می‌رسد قبل از مهارت آشپزی، فرهنگ آشپزی در منزل باید به دانش‌آموزان منتقل شود، بی‌شک بازگشت آشپزخانه به منازل و طبخ غذای طاهر که با ذکر و یاد اهل بیت (ع) متبرک شده و با محبت مادرانه آمیخته شده باشد و اعضای خانواده را با محبت سر سفره جمع کند، گرمابخش کانون خانواده خواهد بود. لذا، قبل از آموزش مهارت‌های آشپزی باید به دانش‌آموز القاء شود که آشپزی تنها برای پر کردن شکم نیست، بلکه توجه به ذائقه و سلیقه اعضای خانواده، مهمانان و دیگر کسانی که از این غذا میل می‌کنند، راهی برای کسب محبت و مقبولیت در خانواده و اطرافیان است، کاری که هرگز انواع کترینگ‌ها و رستوران‌های گرانتیمنت نمی‌توانند برای یک خانواده انجام دهند.

مهارت آشپزی نیز از دوران ابتدایی شروع شده و در دوره‌های بعدی به صورت تخصصی‌تر دنبال می‌شود، اما نکته‌ای که لازم است به آن دقت شود، این است که از تجمل‌گرایی و اسراف در آموزش آشپزی در مدرسه اکیداً خودداری شده و موازین شرعی (گوشت‌های حلال و حرام، طهارت غذا، آداب طبخ غذا (یاد خدا و ذکر اهل بیت (ع) جهت تبرک غذای روزانه و...)، قناعت، تبدیل امکانات و... در هنگام آموزش آشپزی، آموزش داده شود. در واقع آشپزخانه مدرسه می‌تواند، کارگاه تمرین سبک زندگی اسلامی برای دختران باشد.

ج) خیاطی: تهیه لباس نیز به عنوان یکی از ضروریات زندگی و البته نشان‌دهنده هویت دینی و اجتماعی اعضای خانواده، یکی از مهم‌ترین مهارت‌های کدبانوی خانه به‌شمار می‌رود. در دوره دوم دبستان آشنایی با خیاطی ضروری است و در دوره اول متوسطه باید به صورت جدی در برنامه مهارتی دختران دانش‌آموز قرار گرفته و در دوره دوم متوسطه تکمیل شود. آموزش نحوه پوشش در منزل (حضور نامحرم، یا حتی پوشش در مقابل محارم) حدود پوشش اجتماعی، نسبت هویت فرد با لباس، می‌تواند در کارگاه خیاطی مدرسه برای دختران نوجوان و جوان نهادینه شود.

د) خودآرایی: آراستگی متناسب با سن و متناسب با شرع در منزل و بیرون منزل مسأله‌ای است که در تربیت دختران نمی‌توان از آن چشم‌پوشی کرد. در این موضوع افراط و تفریط بسیاری در جامعه امروز دیده می‌شود. قطعاً تشخیص و رعایت حدود آراستگی، در منزل، نزد محرم و نامحرم، در مجالس زنانه و... و نهایتاً در اجتماع، از مهم‌ترین شاخصه‌های کدبانوگری است، متأسفانه امروزه چه در خانواده‌های مذهبی و چه در خانواده‌های غیرمذهبی، با موضوع گسترش استفاده از لوازم آرایشی دائم و موقت مواجه هستیم که در بسیاری از این لوازم، موضوع تبرج و زینت در برابر نامحرم مطرح است. از طرف دیگر به دلیل کوتاهی زنان جوان در آراستگی در مقابل همسران جوان خود، مردان جوان و متدینی را شاهد هستیم که به انحرافات و انواع گناه‌های جنسی دچار شده و نهایتاً کانون خانواده در این خانواده‌ها سرد شده و از هم گسیخته می‌شود.

لذا، ضروری است از دوره دوم متوسطه مهارت‌های خودآرایی در کنار آموزش موازین شرعی به دختران بالغ و جوان دانش‌آموز، آموزش داده شود و تمام مباحث در رابطه با آرایش و پیرایش و آراستگی ظاهری به علاوه احکام مربوط به آن می‌تواند در کارگاه خودآرایی مدرسه برای دختران جوان آموزش داده شده و درونی شود.

۴-۶. ولایت‌پذیری

یکی از مهم‌ترین عوامل استحکام خانواده، اعتماد به همسر و پذیرش ولایت او در خانواده است، که تمرین ولایت‌پذیری در خانواده باید از سال‌های آغازین مدرسه شروع شود و این یکی از مواردی است که به شدت نیاز به هماهنگی خانه و مدرسه دارد. ایجاد ارتباط صمیمی، ولی طبقه‌بندی شده با پدر که الگوی آن توسط مادر در خانواده ارائه شده و توسط دختران خانواده نیز تمرین می‌شود، بسیاری از آسیب‌های پس از ازدواج را کاهش خواهد داد و سبب استحکام بنای ازدواج خواهد شد. مشورت کردن

فرزندان با پدر، لزوم کسب موافقت پدر برای انتخاب‌ها و تصمیمات فرزندان و... می‌تواند به تقویت روحیه ولایت‌پذیری در دختران نسبت به همسر خود پس از ازدواج منجر شود.

۴-۷. رفتار توأم با تکریم و احترام

همسران از جوانی باید با یکدیگر و البته با خانواده یکدیگر، با صمیمیت و در عین حال کربمانه و محترمانه رفتار نمایند، و برای مثال تکلم ایشان در فضای عمومی و خصوصی متفاوت باشد، زبان خشوع در برابر همسر و غرور در برابر نامحرم، لطافت در فضای خصوصی و احترام و تکریم در فضای عمومی نسبت به همسر، احترام توأم با محبت نسبت به خانواده همسر از مهم‌ترین عوامل حفظ و استحکام بنای ازدواج همسران جوان و سبب کاهش بسیاری از آسیب‌ها خواهد بود. لذا، آموزش مهارت‌های کلامی در موقعیت‌های مختلف و با افراد مختلف از مهم‌ترین مهارت‌هایی است که دختران در مدرسه به آن نیاز دارند.

۴-۸. روان‌شناسی مرد

مهارت آرامش‌بخشی و زمان‌شناسی در ارتباط همسران و استحکام ازدواج بسیار مهم است. همسران باید از جوانی بتوانند نیازهای مادی و معنوی همسر خود را تشخیص داده و در زمان مناسب پاسخ دهند؛ این مهارت بدون آموزش و شناخت به دست نمی‌آید، لذا، از مقطع متوسطه دوم لازم است دختران دانش‌آموز این مهارت را تمرین نمایند.

آموزش نوع ارتباط محبت‌آمیز و البته قاعده‌مند با پدر، برادر و سایر محارم، در شناخت روحيات جنس مخالف و ارتباط موثر در آینده با همسر، بسیار تاثیرگذار است. لذا، باید دختران دانش‌آموز به کمک و همراهی مادر خود این نوع شناخت و ارتباط را تجربه نموده و مهارت آن را کسب نمایند.

۴-۹. سعه صدر

از آنجا که دختران پس از یک دوره زندگی در منزل پدری و با محبت بی‌قید و شرط پدر و مادر انس گرفته‌اند، پس از ورود به زندگی مشترک توانایی مواجهه با ناملایمات و ایرادات احتمالی همسر خود را ندارند و در واقع از همسر خود توقع پدری دارند، نه همسری. لذا، باید از مقطع متوسطه دوم خانواده‌ها توجیه شوند که دختران از نازپروردگی محض خارج شده و با واقعیت‌های زندگی مواجه شوند تا آمادگی پذیرش زندگی مشترک را پیدا کنند. به علاوه تمرین‌هایی که سعه صدر را در ایشان تقویت کند، باید در برنامه‌های مختلف آموزشی و پرورشی مدرسه پیش‌بینی شود.

۴-۱۰. تغذیه و تعادل مزاج و آمادگی بدنی

مسئله تغذیه و سلامت جسمانی دختران از کودکی مهم است، اما از دوران بلوغ اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند. از آغاز دوره اول متوسطه دختران با تغییرات فیزیولوژی و روانی ویژه بلوغ مواجه می‌شوند و باید از سال اول متوسطه به صورت کامل درباره چگونگی مواجهه با این تغییرات آموزش ببینند. لذا، با توجه به اینکه مسئله بلوغ دختران علاوه بر مسائل بهداشتی به مسائل شرعی ایشان نیز مرتبط می‌شود، باید آموزش مسائل شرعی و بهداشتی به صورت توأمان و هماهنگ انجام شود.

در دوره دوم متوسطه دختران باید تغذیه، ورزش‌ها و مراقبت‌های عمومی جهت حفظ بهداشت باروری را بدانند و با عوامل آسیب‌زا و مخاطرات باروری سالم‌آشنایی داشته باشند. مسئله تغذیه در دوران بلوغ باید به کمک مادران به دانش‌آموزان آموزش داده شود، آشنایی با مزاج‌های مختلف و تاثیر تغذیه متناسب با مزاج افراد نیز باید به دانش‌آموزان در این دوران آموزش داده شود.

به علاوه سیستم عصبی عموم دختران در دوران عادت ماهیانه دچار اختلال شده و براساس همین اختلالات عصبی در این دوران خاص، دختران و همسران جوان دچار مشکلات رفتاری و تعامل نادرست با اعضای خانواده می‌شوند که لازم است برای مدیریت این دوران آموزش ببینند و مهارت‌های لازم را کسب نمایند؛ مهارت‌هایی از جمله مدیریت تعاملات خانوادگی و تنظیم برنامه‌های کاری، برنامه‌ریزی تحصیلی در کنار مراقبت غذایی و کاستن از فعالیت‌های بدنی سنگین، در کاهش مشکلات این دوران به دختران و همسران جوان کمک خواهد کرد.

۴-۱۱. صبر و خویشتن‌داری

مهم‌ترین نیاز مادری صبر و استقامت در تربیت فرزندان است. تربیت فرزند به عنوان مهم‌ترین و اصیل‌ترین مشغله در تاریخ بشریت، یک فرایند تدریجی و طولانی مدت است، که البته نه بازنشستگی دارد و نه مرخصی؛ لذا، یکی از اساسی‌ترین نیازهای دختران جهت پذیرش این نقش مهم و اصیل، تقویت صبر و خویشتن‌داری است. لذا، از دوره اول دبستان باید روند تربیت به گونه‌ای باشد که دختران در جوانی صبور و پایدار تربیت شده باشند. فعالیت‌هایی که زودبازده نباشد و روند تدریجی در آنها در نظر گرفته شود، به تقویت صبر و پایداری دختران کمک خواهد نمود.

۴-۱۲. احسان و ایثار

مادر باید یک عمر فرزندان خود را بر سر سفره ایثار و احسان خود مهمان کند و در بسیاری موارد از آسایش و رفاه و آزادی خود بگذرد، لذا، یکی از مقدمات پذیرش نقش مادری، تقویت روحیه سخاوت و

ایثار و احسان است. بنابراین، از دوره اول دبستان فعالیت‌هایی که این بعد وجودی کودکان را تقویت کند، باید در برنامه تربیتی دختران پیش‌بینی شود.

۴-۱۳. روانشناسی کودک

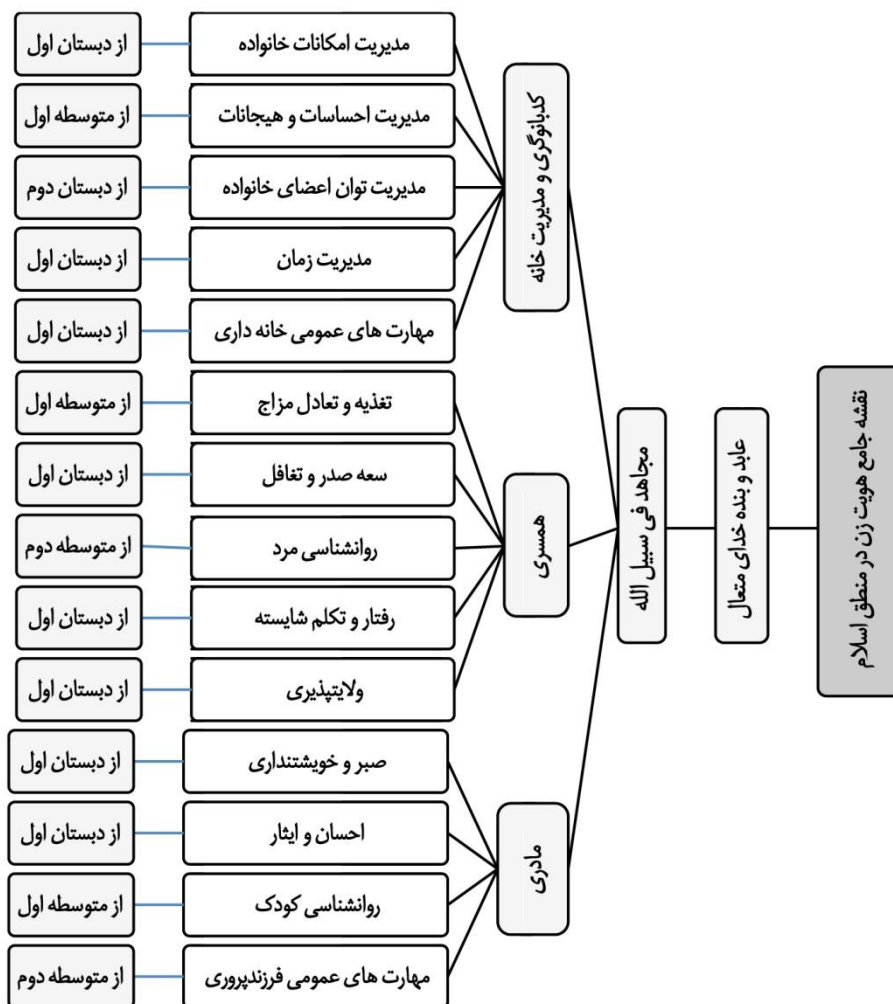
مادر خوب باید نیازهای عاطفی کودک خود از جمله نیاز به محبت و دلبستگی، حمایت، امنیت و آرامش را که مهم‌ترین نیازهای عاطفی کودک به ویژه در دوران هفت سال اول زندگی هستند، بشناسد و بتواند پاسخ دهد، این موضوع علاوه بر آموزش نظری، نیاز به آموزش عملی و تجربی در دوره دوم متوسطه دارد، و لذا دختران با هدایت مدرسه و همکاری خانواده باید در شرایطی قرار بگیرند که انس لازم با کودکان را کسب کرده و توان مهر ورزیدن و تعامل با کودکان را در خود تقویت نمایند.

۴-۱۴. مهارت‌های عمومی فرزندپروری

این مهارت‌ها شامل بهداشت باروری، تغذیه کودک، سبک‌های فرزندپروری، تعامل با همسر در موضوع تربیت، مراقبت و نگهداری از کودک و... است که باید از دوره اول متوسطه برای آن برنامه‌ریزی شود.

۵. نتیجه‌گیری

ضرورت مهارت‌آموزی برای ایفای نقش‌های جنسیتی دختران در نظام تربیت مدرسه‌ای بر کسی پوشیده نیست و لذا مدرسه باید تربیت جنسیتی دختران را به عنوان اهم اهداف خود تعریف نماید. آمادگی برای پذیرش نقش‌ها تنها با تبیین و توجیه و ارائه واحدهای درسی امکان‌پذیر نیست، بلکه فرایند تربیت در مدرسه و با مشارکت خانواده باید به گونه‌ای طراحی شود که دختران در پایان دوره مدرسه و همزمان با آغاز جوانی، برای پذیرش نقش‌های خود از لحاظ روحی آماده و از لحاظ جسمی توانمند بوده و مهارت‌های لازم را کسب نموده باشند. این فرایند در برخی مهارت‌ها از دوره دبستان و در برخی دیگر، از دوره متوسطه باید آغاز و تثبیت شود (شکل شماره ۲).

شکل ۲- فرایند آموزش مهارت‌های لازم نقش‌های جنسیتی در دوره‌های تحصیلی

— منابع —

قرآن کریم.

بانکی‌پور فرد، امیرحسین (۱۳۹۳). رسالت زن. بی‌جا: انتشارات انقلاب اسلامی؛ وابسته به موسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی، ج ۳.

خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۹/۱۱/۱۵). *بیانات در دیدار تصویری با ملاحان*. قابل دسترس در:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=47254>

خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۵/۹/۲۰). *بیانات در دیدار با هیأت امنای گروه هم‌اندیشی تحکیم خانواده*. قابل دسترس در:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=34258>

زیبایی‌نژاد، محمدرضا (۱۳۹۱). *جایگاه خانواده و جنسیت در نظام تربیت رسمی*. قم: دفتر مطالعات و تحقیقات زنان، مرکز نشر هاجر؛ وابسته به مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران.

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش. تهران: دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰.